

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

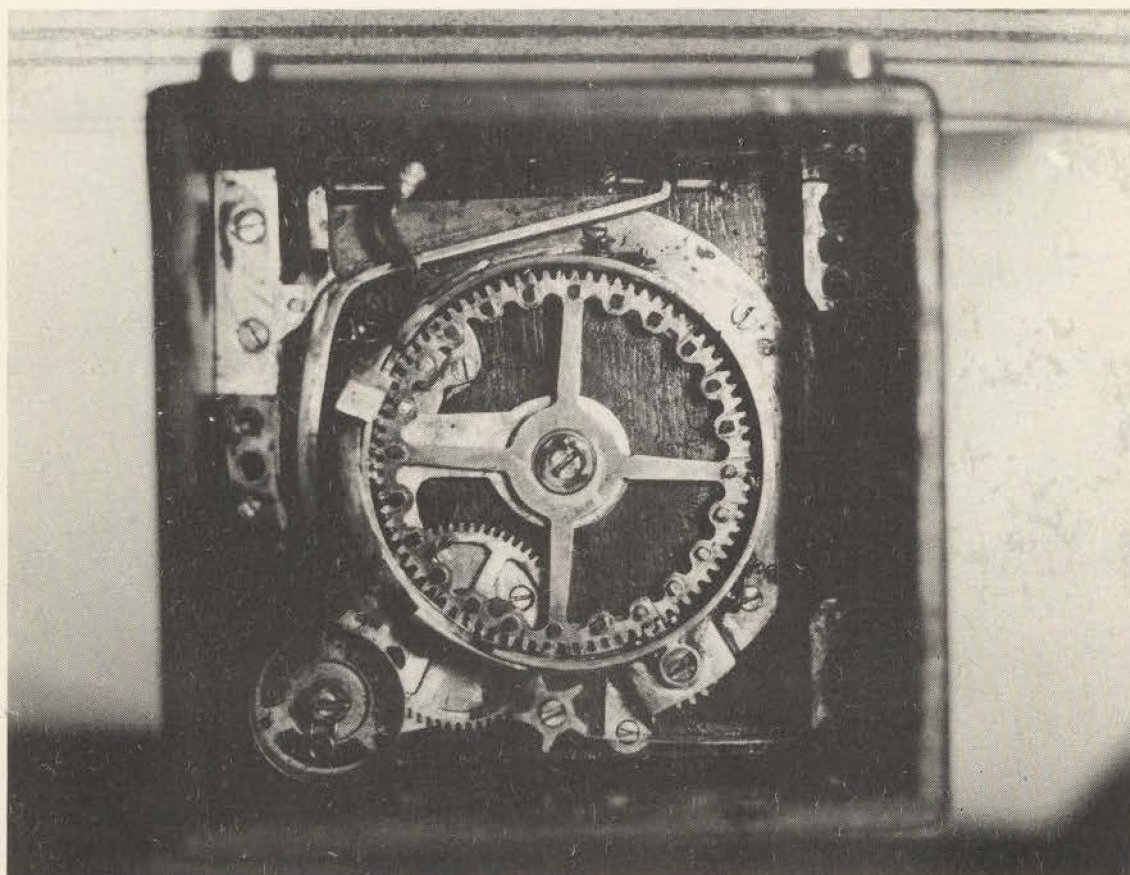
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

* O B J E K T I V *

MEDDELELSER FRA "DANSK FOTOHISTORISK SELSKAB"

NR 19

JANUAR 1980

Billedet forestiller det indbyggede fjederværk i Habarot-kameraet, fremstillet af Marthinus Petersen, Hadsund. Se artikel i bladet.

Eftertryk ikke tilladt uden redaktionens godkendelse.

UDSTILLINGEN

Som tidligere fortalt havde Dansk Fotohistorisk Selskab anmeldt sin deltagelse i den store antikvitetsudstilling i Frederiksborghallen 1. til 5. november.

Vi synes, at vi fik lavet en smuk afdeling, der på bedste måde præsenterede vort selskab for de ca. 20.000 gæster, der i løbet af de fem dage besøgte antikmarkedet.

Det var naturligvis et stort arbejde at gøre vor stand præsentabel, dels med at hente og bringe de mange udstillingsgenstande fra København til Hillerød og retur, dels med at foretage selve opstillingen.

Vore udstillingseffekter var velvilligst stillet til disposition af blandt andre Peter Randløv og Svend Nielsen, og forklarende tekster skrevet af Rikke Lind var anbragt på alle genstandene.

Det hårde arbejde blev bestridt af Ingemann Larsen, Torben Lind og Flemming Anholm, som måske godt kunne have haft brug for hjælpere, hvis sådanne havde meldt sig.

Under udstillingen udleverede vi en del eksemplarer af en tryksag, der var blevet fremstillet netop med henblik på antikudstillingen (men som også kan benyttes ved andre lejligheder), og vi har da også haft den fornøjelse, at ny medlemmer har tilmeldt sig som følge af vor deltagelse i udstillingen.

I denne forbindelse kan vi oplyse, at D.F.S. nu tæller over 50 medlemmer.

MEDLEMSMØDET DEN 15. NOVEMBER

var kun besøgt af et mindre antal medlemmer, hvilket er beklageligt for dem, der udeblev.

Vi så en interessant serie lysbilleder, som Niels Resdal havde medbragt, - først nogle gode Agfacolor-optagelser fra tiden umiddelbart efter besættelsen. Motiverne var københavnsk gadeliv med jublende menneskeskarer, billeder af den danske brigade, der vendte hjem fra Sverige, skolebørn med flag, - en sjælden serie på omkring 30 billeder af forbavsende fin kvalitet.

Derefter så vi en række optagelser, som Resdal havde medbragt fra et besøg i London. De viste en specialudstilling i Museum of Science af antikke kameraer og andet fototilbehør, og billederne, som var Resdals egne produkter og optaget med en af de små 24 x 36 Rolleiflexer, var af en uovertruffen skarphed og kvalitet, men det må også nævnes, at filmen var en kodachrome 25, som havde bidraget til det gode resultat.

Flere medlemmer havde medbragt eksemplarer fra deres samlinger, heriblandt et fantastisk elegant lille mahognikamera, som tilhørte Gram Sørensen. Han havde overtaget det i en temmelig miserabel tilstand, men det var lykkedes ham ved tålmodighed og fingerfærdighed at bringe det i en stand, så ethvert spor af tidligere overlast var forsvundet.

Aftenen sluttede som sædvanlig med et fælles kaffebord og hyggelig fotosnak.

MAN KAN JO VÆRE HELDIG

Vort ny medlem E. Kandborg i Viby fortæller lidt om, hvordan han er kommet i gang med at samle på fotografiapparater og om, hvad hans samling efterhånden har udviklet sig til.

Det ville være ønskeligt, om også andre medlemmer ville lukke op for posen og fortælle hvad de har, hvordan de har erhvervet det, og hvad de mest interesserer sig for. Det vil gøre det nemmere for alle at få bytte- eller andre handler i gang, for det skal nok vise sig, at hvad den ene mangler, det har den anden. Skriv!

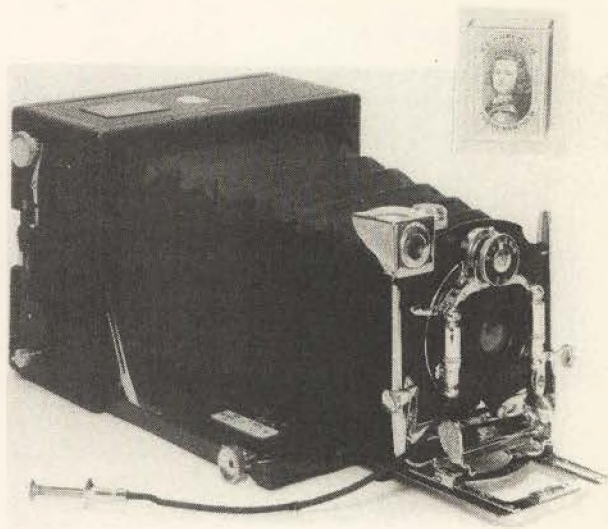
Kandborg interesserer sig for gamle danske soldaterfotografier (det har vi også et andet medlem der gør). På kameraområdet ligger hovedvægten på Zeiss og de med Zeiss fusionerede virksomheder, - ICA, Ernemann, Voigtländer, Goerz, Contessa-Nettel med flere.

Samlingen består af omkring 50 apparater fra det billigste Kodak Box til et rejsekamera i mahogni med tilhørende fire optikker og kassetter. Apparaterne er fremskaffet dels ved gode venners og kollegers hjælp, dels ved hårdt arbejde i form af kilometerlange spadsereture med dertil hørende besøg hos antikvitethandlere og markandisere i København, Århus og Hamburg.

"I ni af ti tilfælde", siger Kandborg, "finder man ikke noget, men man kan jo være heldig. En dag spurgte jeg i en

antikvitethandel efter et gammelt fotografiapparat og fik det sædvanlige svar, at det har vi ikke. Ved nærmere eftertanke syntes antikvitethandleren, at han måske alligevel havde noget i den retning, og lidt efter dukkede han frem fra baglokalet med en ramponeret lærredstaske. I tasken var et 9 x 12 pladekamera. Desværre - eller heldigvis - var det ikke muligt at åbne apparatet, og den tidligere ejer havde sandsynligvis haft det ligesådan, for man kunne se, at han havde forsøgt sig med en skrue-trækker.

Ubeset købte jeg apparatet for 75.- kr., og vel hjemkommen lykkedes det mig ved list og lempe at få åbnet bundbrættet. Til min glæde fandt jeg, at det var et Ernemann-Kamera i virkelig god stand med dobbelt udtræk, Bausch & Lomb Centrallukker fortil og henne ved matskiven en spaltelukker, objektiv Meyer Görlitz 7.2/13.5." Vi ønsker Kandborg fortsat god jagt!

Danmarks tekniske Museums fotosamling gik tabt ved branden den 2. juni 1978

De fleste har sikkert bemærket, at Danmarks tekniske Museums magasiner og udstilling på Ole Rømersvej i Helsingør har været hjemsoget af en omfattende brand natten til den 2. juni.

Pressen talte mest om beskadigede biler, men nævnte også gamle telefoner og museets fotosamling. Jeg har nu fået bekræftet fra museets direktør, K. O. B. Jørgensen, at hele museets fotosamling stort set er tabt. Det eneste intakte kamera er det Daguerretypi-kamera, som står i udstillingen på Ndr. Strandvej. Dette kamera, der er anskaffet af Hærens Officersskole i 1840, har, sammen med en Polaroid SX 70, repræsenteret foto i museet.

Det er klart, at Danmarks tekniske Museum, der skal tage sig af mange forskellige tekniske frembringelser, ikke permanent kan beslaglægge alt for megen plads i museets montre til foto, selv om man selvfølgelig godt kan mene, at nævnte ting måtte være et minimum, i betragtning af det enorme brug der gøres af FOTO i utallige sammenhænge i vores allesammens dagligdag.

Men i magasinerne på Ole Rømers Vej opbevaredes vel omkring 3-400 kameraer, af hvilke kunne opbygges specialudstillinger. Det kan der ikke mere, alt er ødelagt.

Det er et fantastisk uheld, der synes at følge fotosamlingen her i landet. Grundlaget for fotosamlingen på Teknisk Museum blev lagt af fotograf Fred. Riise allerede i 1893. En anden samling styredes af kgl. hoffotograf Elfeldt i Dansk fotografisk Forenings regi. I 30'erne forsøgte professor ved Danmarks tekniske Højskole, Chr. Winther, at få de 2 samlinger forenet. Det lykkedes ikke, og så i marts 1945 indtraf den ulykkelige begivenhed, at vildfarne bomber under angreb på Shellhuset ramte Teknolo-

gisk Institut, hvor fotografernes skole havde til huse, og også samlingen blev opbevaret. Hele den fine fotosamling blev tilintetgjort, og professor Chr. Winther havde vel ikke uforståeligt, nogle lidt syrlige bemærkninger til at samlingerne ikke var blevet forenet. Men den samling, som Chr. Winther havde passet godt på i en årrække, blev naturligt sat ud på Danmarks tekniske Museum. Nu har skæbnen også indhentet den.

Dir. K. O. B. Jørgensen søger støtte til genopbygning af fotosamlingen. Dette er et naturligt ønske, som også jeg

naturligvis støtter. Men dette blads læsere er bekendt med at planerne om et fotomuseum er godt i gang – og har været længe. Når disse planer er helt endelige, og også vedtaget af de bevilgende myndigheder, er det tanken at igangsætte en landsomfattende indsamling af gamle fotografica. Herunder bliver der sikkert tale om dubletter, så der også nok kan blive til et begyndende opbygning af samlingen til Danmarks tekniske Museum.

Endelig består den mulighed at tage til de auktioner, der med mellemrum nu afholdes såvel i Tyskland som i Eng-

land. Jeg har svært ved at forestille mig at de helt store sjældenheder, som jeg ved fandtes i den nu ødelagte samling, skulle dukke op ved en indsamling. Der er jo den store forskel i forhold til tidligere, at der nu er kommet pris på tingene. Det, der måske for 20-30 år siden kunne erhverves for 25 eller 50 kr., koster nu tusinder.

Men kan penge rejses, vil mange, mange ting kunne hentes på nævnte auktioner.

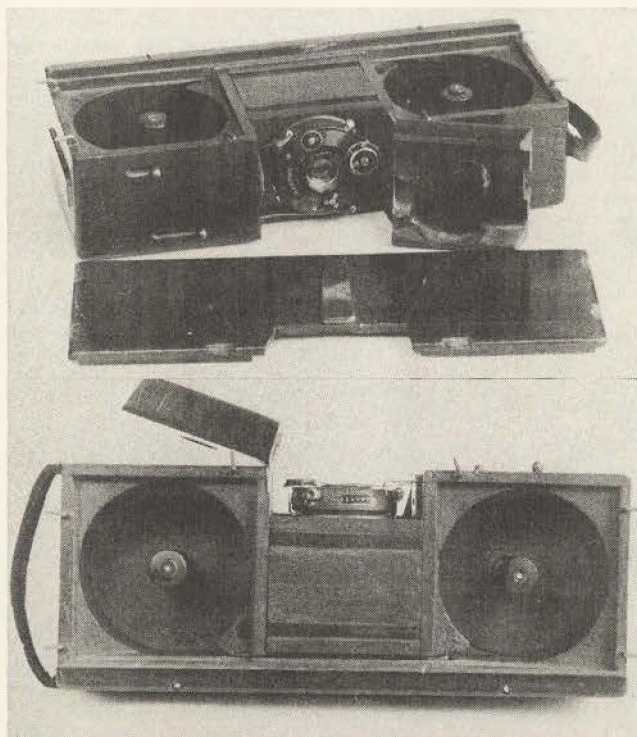
Men i hvert fald een enkelt ting vil ikke kunne fremskaffes. Og det er det kamera, som er vist under disse linier.

Det er det kamera som Holger Rosenberg, rejseforfatter for Ill. Familie Journal i mange år fik bygget hos Jens Poul Andersen, bedre kendt som »Nellerød-Andersen« i 1916. Med dette kamera har Holger Rosenberg taget tusinder af optagelser under sine rejser ude i verden.

I oktober 1977 fik jeg endelig gjort alvor af et gammelt ønske om en rundtur i Nord-Sjælland, for at opspore oplysninger om Nellerød-Andersen. Derunder fik jeg lov til at fotografere, hvad Teknisk Museum havde af hans kameraer. Nu her, nogle få måneder efter, eksisterer kun disse billeder. Og det er endda de eneste billeder, der er taget af dette og nogle andre typer, som museet også havde. (Originalerne er i farver).

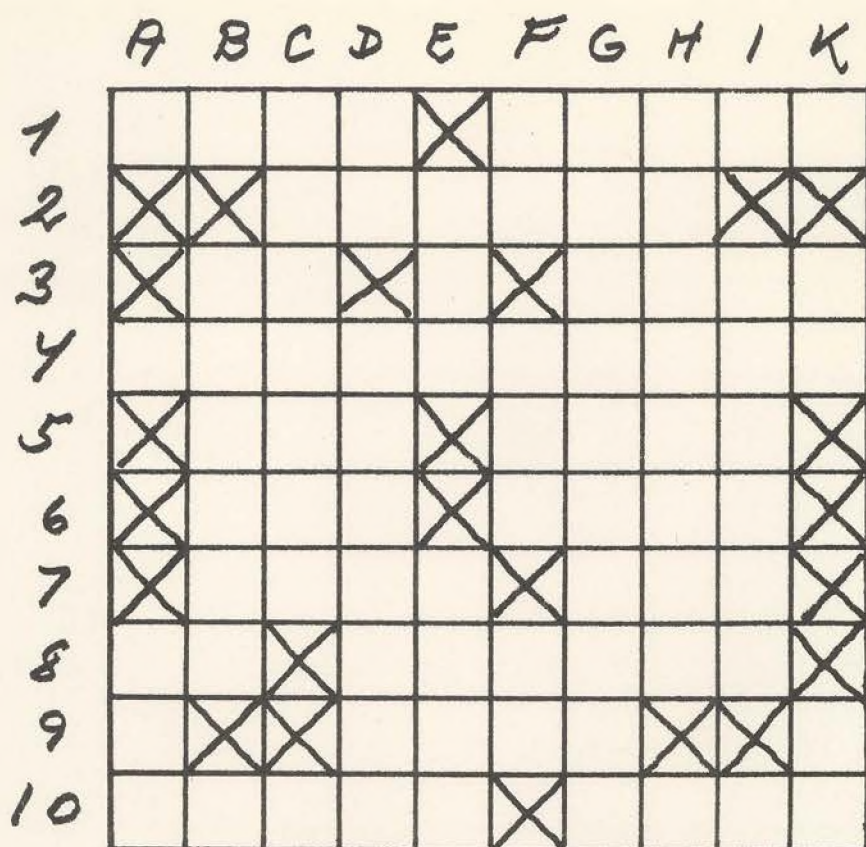
Branden i Helsingør må, efter min mening, få konsekvenser i retning af bedre sikring af vore samlinger. Noget kan erstattes, men ganske meget kan ikke. Skulle der f. eks. ske noget med magasinerne i Brede, hvor Nationalmuseets fotosamling har til huse, vil det efter min mening være svært at redde ret meget. – Dog ved jeg ikke, om her findes autوماتisk brandalarm, hvad der ikke var i Helsingør.

S. LØVSTAD.

Dette kamera byggede Nellerød-Andersen til globetrotter Holger Rosenberg i 1916 (se teksten). Det kunne tage 10 m uperforeret 35 mm film, og benyttede formatet 31 x 58 mm. I Løvstads samling findes over 200 original-negativer optaget i Afrika i 1930 med dette kamera. De er skænket til samlingen af Holger Rosenbergs søn, Ole Rosenberg, i foråret 1977. Også dette kamera – der var et unikum – gik tabt ved branden på Danmarks tekniske Museum 2. juni.

FOTOKRYDSORD

VANDRET: 1 A: Stort Fotofirma. 1 F: Miniaturekamera.
 2 C: 24 x 36 Kamera. 3 G: Trær. 4 A: 6 x 6 Kamera.
 5 B: "Im wunderschönen Monat ...". 5 F: Tysk Ovn.
 6 F: Drengenavn. 7 B: berømt Krigsflyver.
 7 G: paa Haanden. 8 A: Mærke. 8 D: bruges ved Foto-
 reproduktion. 9 D: Jesus af Nasareth, Jødernes Konge.
 10 A: Stort Fotofirma. 10 G: Voigtländer Apparat.

LODRET: A 8: Træ. B 3: Lukker. C 1: her dyrkes Kaal,
 Kartoffler, Radiser etc. D 4: uafhængig Negerstat.
 E 2: kan vælte stort Læs. E 7: Den fremkalder man i.
 F 4: en spedalsk, kendt fra Bibelen. F 8: forkortet
 spansk Herre. G 1: maa en Direktør ikke være.
 H 1: "Gulerødderne". I 3: gammelt Spejlreflexkamera.
 K 3: forhenværende. K 9: grinede.

Løsningen sendes inden Udgangen af Januar til
 Flemming Anholm, Nørrebrogade 29, 2200 Kbh. N.

Blandt de rigtige Løsninger trækkes der Lod om en
 Flaske Walnut Brown Sherry.

FRA HÅNDVÆRK TIL STORDRIFT,

Klassikeren blandt fotografiske objektiver må man vel kalde TESSAREN, der skabtes i 1902 i Zeiss-Værkerne i Jena.

Forud var gået et intensivt og langvarigt beregningsarbejde af Dr. Paul Rudolph (1858-1935) og hans stab af medarbejdere, og tessaren fastslog snart firmaet Carl Zeiss som tidens førende fremstiller af fotografiske linser, og tessaren har, trods mange geniale nykonstruktioner på objektivernes område, bevaret sin yndest hos publikum helt til vore dage.

Men det var ikke på det fotografiske felt, at Carl Zeiss gjorde sin første indsats på optikkens område.

Som ung finmekaniker startede Carl Zeiss (1816-1888) i 1846 under beskeden former fabrikationen af mikroskoper.

Mikroskoper havde man kendt i et par århundreder, da Zeiss begyndte sit arbejde, men de havde naturligvis været ret primitive og havde slet ikke haft den betydning for forskningen, som navnlig indenfor lægevidenskaben skulle vise sig at være til uvurderlig gavn.

Den mest bekendte af pionererne indenfor mikroskopien var hollænderen Leuwenhoek, der omkring 1660-70 på egen hånd byggede adskillige mikroskoper, der dog kun bestod af een linse med stor forstørrelse. De små konvekse linser sleb Leuwenhoek selv, og han må have været dygtig til det, for

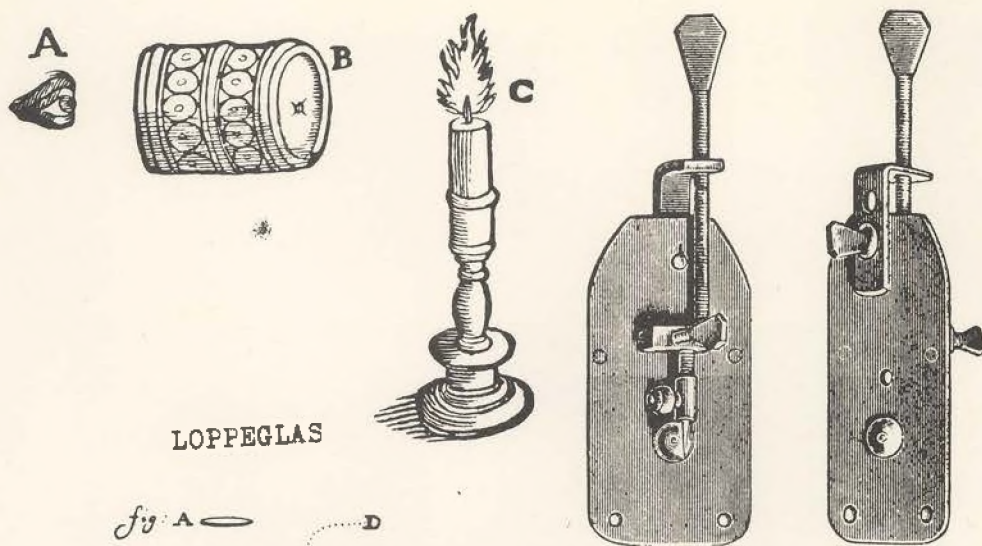
han opnåede så store forstørrelser, at han kunne se visse bakterier igennem sine linser.

Det egentlige, det "rigtige" mikroskop består dog af flere linser og kaldes et sammensat mikroskop. Allerede i 1590 havde brillesliberne Hans og Zacharias Jansen i Middelburg i Holland konstrueret et sammensat mikroskop, der bestod af et rør, hvori var indsat to linser, objektivet og okularet, - sidstnævnte var det, der befandt sig nærmest betragterens øje (latin: oculus - et øje). Jansens mikroskop havde dog kun en meget beskeden forstørrelse og var behæftet med mange optiske fejl.

I det 17. århundrede var efterhånden enkelte mikroskoper ved at være ret almindeligt lejetøj. Man inddelte ligefrem mikroskoperne i "Microscopia seria" og "Microscopia ludicria", - henholdsvis "alvorlige mikroskoper" og "legemikroskoper". De sidste gik også under navnet "Vitra pulcarraria" = loppeglas efter det objekt man altid havde ved hånden og hyppigst morede sig med at betragte. De forstørrede ca. 10 gange, og linsen var indfattet i et kort rør, i hvis anden ende, som holdtes op mod lyset, var anbragt en mat glasplade hvorpå luppen anbragtes.

Den før nævnte Leuwenhoek nøjedes dog ikke med at betragte lopper i sine mikroskoper. Han undersøgte mange forskellige ting og konstaterede tilstedeværelsen af mikroorganismer i mælk, i eddike og i forrådnende organisk materiale, og sine iagttagelser sendte han til Royal Society i London, som han var medlem af.

Vor landsmand Caspar Bartholin aflagde

LOPPEGLAS

fig: A — D

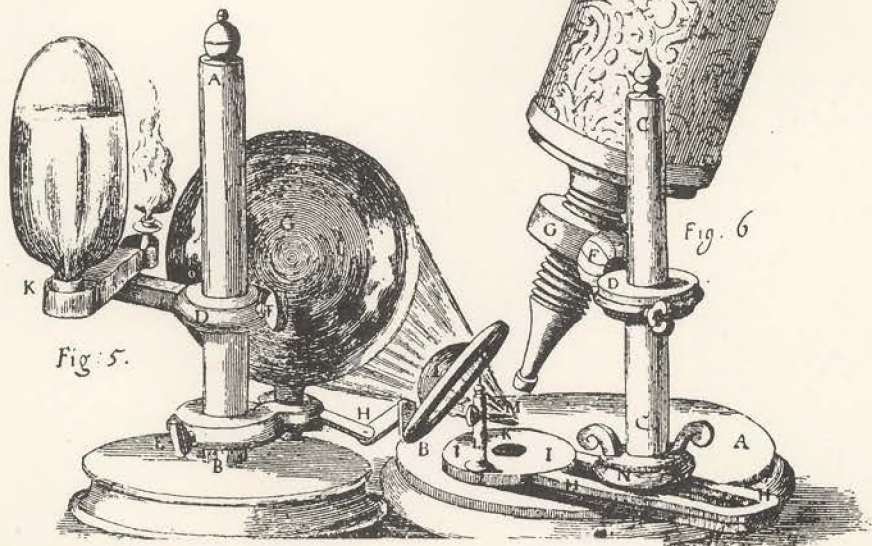
fig: B —

LEUWENHOEK'S MIKROSKOP

fig: E: fig: G. —

fig: F —

LEUWENHOEK'S TEGNING AF
BAKTERIER FUNDET I HANS
EGET SPYT

HOOKE'S MIKROSKOP FRA 1667
LYSET KASTES GENNEM EN "SKOMAGERKUGLE"
OG EN LINSE PAA OBJEKTET

han et besøg i hans hjem i Holland og beskrev dette i et brev til sin søn: "... derefter var vi hos en ingeniør, men ulærd hollænder ved navn Leuwenhoek, som selv med stor behændighed forfærdiger adskillige kuriøse microscopia, hvilke han beholder for sig selv, men dog med største høflighed tillader andre at bruge i hans hus. Med disse observerede vi iblandt andre kurioser, at blodet består af ganske små kugler, som al den tid blodet holder sig flydende tydelig ses at være i stadig bevægelse..."

Alle disse primitive mikroskoper, både de enkle og de sammensatte, havde alvorlige mangler, blandt andet ringe lysstyrke samt sfærisk og kromatisk aberration.

Sfærisk aberration kendetegnes ved en fortegning fremkaldt af linseoverfladernes krumning, og den kromatisk aberration skyldes linsernes brydning af dagslyset, hvorved dette opdeles i farver, som virker forstyrrende på det forstørrede billede i mikroskopet, - men der var dog også dem, der priste mikroskoperne for de prægtige farveringe, man så om billederne.

Hvad den kromatiske aberration skyldtes, vidste man ikke, og man kunne ikke rigtigt gøre noget ved det. Den sfæriske aberration søgte man at imødegå ved anvendelse af en kombination af linser med forskellig aberration, således at den ene kunne ophæve den anden.

I 1715 fandt man på at belyse det mikroskopiske præparat ved hjælp af et

indstilleligt spejl, således at det blev muligt at kunne betragte gennemsigtige præparater, et princip der stadig benyttes i moderne mikroskoper.

Senere i det 18. århundrede opdagede man så endelig, at den kromatiske aberration lod sig afhjælpe, omend ikke ganske, ved at benytte sammensatte linser fremstillet af forskellige glassorter, det såkaldte kronglas og flintglas.

Endvidere forbedredes indstillingsmulighederne ved indførelse af skrueanordninger, der tillod en minutiøs forskydning af mikroskopets forskellige elementer i forhold til hinanden.

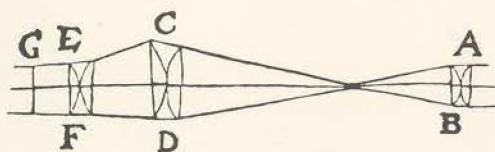
Omtrent på dette stadium stod mikroskopet, da Carl Zeiss oprettede sin virksomhed i Jena. Tidspunktet var velvalgt, da interessen i videnskabelige kredse for mikroskopi var voksende, og Zeiss fandt hurtigt et marked for sine præcisionsprodukter.

Nogen kæmpevirksomhed blev det dog ikke lige med det samme, og efter 30 års virksomhed var fabrikken kun nået op på at beskæftige omkring 100 medarbejdere med mikroskopfremstilling, og for at stabilisere sit firma begyndte Zeiss nu at optage andre produkter på sit program, - fotografiske linser og apparater, måleinstrumenter, kikkerter og astronomiske instrumenter.

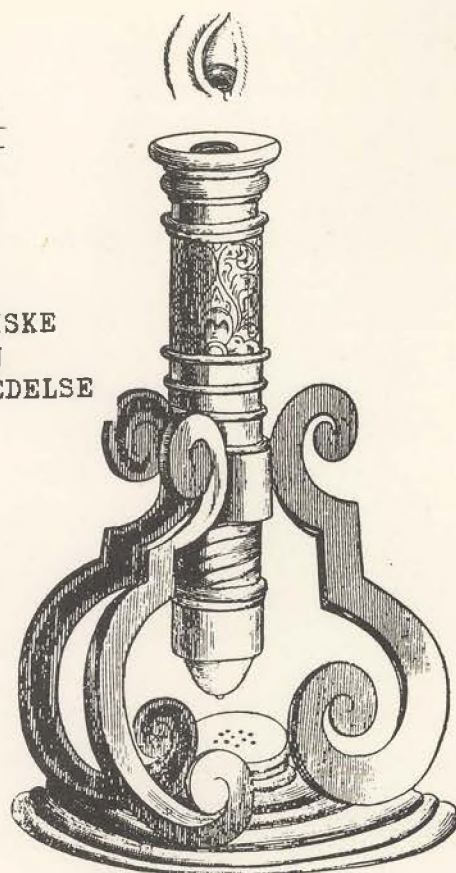
Hvor gode Carl Zeiss' optiske frembringelser end var, vidste han dog, at de langt fra var fuldkomne.

Når det kom til de store forstørrelser, var billederne ret lyssvage og synsfeltet for lille, og linserne var heller ikke helt fri for sfærisk og kromatisk aberration.

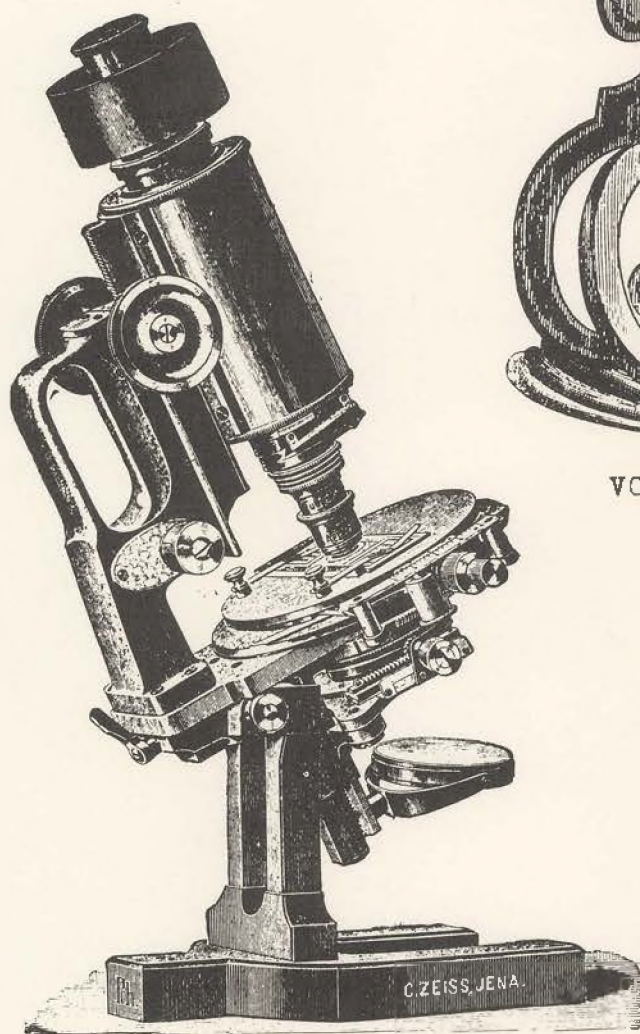
I 1866 henvendte han sig derfor til en ung fysiker, Ernst Abbe (1840-1905) og foreslog

VON ACH'S MIKROSKOP FRA 1687
OG DETTES LINSEOPBYGNING, DER
SKULDE MODVIRKE DEN SFÆRISKE
ABERRATION. PAA GRUND AF TEKNISKE
VANSKELIGHEDER VED MONTERINGEN
FANDT SYSTEMET IKKE STOR UDBREDELSE

VON ACH'S MIKROSKOP

ZEISS OBJEKTIVET

SLUTRESULTATET AF ABBES VIRKSOMHED,
ET MIKROSKOP FRA AARHUNDREDSKIFTET
OG EN GENGIVELSE AF DEN KOMPLICEREDE
LINSEKONSTRUKTION

ham et samarbejde mellem videnskab og teknik.

Abbe, der var privatdocent i fysik og matematik, modtog tilbuddet og begyndte sine undersøgelser over mikroskopets teori. Abbes undersøgelser førte ham til det resultat, at den gængse forestilling om billeddannelsen i mikroskopet var ufuldstændig. Man var gået ud fra, at man fik en geometrisk afbildning af det belyste objekt, der altså optrådte som lyskilde. Abbe viste, at objektet ikke uden videre kunne betragtes som et selvlysende legeme, der afbildes geometrisk, men at det man måtte gå ud fra var, på hvilken måde de stråler, der udgik fra lyskilden afbøjedes af objektet. Han godtgjorde ved forsøg, at når man afbøjede lyset på en bestemt måde, kunne man få et helt andet billede af genstanden end det, der svarede til virkeligheden. Han viste, hvilke betingelser der må opfyldes, for at billedet kan blive lig med objektet, og han fastslog, hvor fine strukturer man ved et vist givet lys var i stand til at få afbildet i mikroskopet.

Abbe påviste nu nøjagtigt, hvorledes linserne skulle konstrueres, og han forbedrede også de linser hvorigennem lyset kastes op på præparatet. En yderligere forbedring af linserne strandede imidlertid på manglerne ved det glas, der stod til rådighed. For at rydde denne sidste hindring af vejen engagerede Abbe en ung kemiker ved navn Schott til at gå i gang med en eksperimentel fremstilling af

ny glassorter, og resultatet blev et produkt der ganske svarede til forhåbningerne og forventningerne.

Det ny glas kom ikke blot mikroskopfabrikationen til gode. Også fotografiske linser, kikkertlinser samt glas til prismer i prismekikkerter, der blev en vigtig del af Zeiss-fabrikkernes produktion, fik højnet deres kvalitet, og allerede inden århundredskiftet fremstillede Schott det meste af det glas, der blev benyttet i den optiske og fotografiske branche verden over. Ved Carl Zeiss' død i 1888 gik fabrikken over i Ernst Abbes eje (han havde allerede i nogen tid været medejer), og han viste sig at være en lykkelig forening af forsker og driftsleder.

Fabrikken, der omkring 1880 beskæftigede nogle få hundrede arbejdere, var ved Abbes død i 1905 hjemsted for henved 2000 medarbejdere.

Abbe var ikke en mand, der mest tænkte på sin egen fordel. Allerede i 1889 lagde han grunden til Carl Zeiss-stiftelsen, idet han bestemte, at en del af fabrikkens overskud skulle gå til videnskabelige formål, og i 1891 gik de optiske værker og til dels glasværkerne, af hvilke han også var medejer, over i stiftelsens eje.

Ifølge stiftelsens statutter forbedredes arbejdernes forhold betydeligt; man indførte en 8-timers arbejdsdag (og konstaterede, at der produceredes 3% mere end tidligere på en 9-timers dag), alle fik tantieme, 5 til 10% af lønnen; der udbetaltes løn under sygdom og under militærtjeneste, en uges betalt ferie; arbejderne fik en pension på op til 75% af lønnen, og ved uforskyldt afskedigelse udbetaltes et beløb svarende til 1/6 af det, den pågælden-

de havde oppebåret i sin tid hos Zeiss. Man vil forstå, at Carl Zeiss stiftelsen var noget ganske nyt og uhørt for datidens mennesker, og at blive ansat på Zeiss-fabrikkerne var som at vinde i lotteriet.

Abbe havde bestemt, at virksomheden for al fremtid skulle bære navnet "Stiftung Carl Zeiss", men efter anden verdenskrig var Jena en del af den østtyske zone, og man må formode, at ejendomsforholdene for Carl Zeiss stiftelsen er ændret i ganske betydelig grad, og at den nu må anses for at være en VEB - Volkseignes Betrieb.

Om Zeiss værkernes udvikling efter Abbes død vil vi berette i en senere artikel med særlig hensyntagen til den fotografiske side af produktionen.

FA

EN NY "NELLERØD-MAND"

Fra vort medlem Flemming Behrendt har vi modtaget en beretning om en opfindsom og fingernem landsbysnedker, Marthinus Petersen, der byggede sine egne, usædvanlige fotografiapparater, men i modsætning til J. P. Andersen levede han ubemærket, og kun lidt af hans produktion er kendt i dag.

Behrendt har sat sig for at prøve at spore Petersens apparater, så vidt det kan lade sig gøre, og vi håber, at hans detektivarbejde vil bringe resultater, som kan komme Dansk Fotohistorisk Selskab til gode.

Alle kender glæden ved at finde noget nyt, anderledes og særpræget.

Fotografiapparater bliver jo som oftest fremstillet fabriksmæssigt og i større serier, og derfor var det mig en speciel fornøjelse at finde frem til et apparat, som er unikt, idet konstruktøren så vidt vides kun har fremstillet eet eksemplar.

Manden, der fremstillede dette apparat, var Mathinus Petersen, født 1876 i Karby på Mors, død 1953 i Hadsund. Petersen kom i lære og blev uddannet som snedker, og som sådan ernærede han sig i sin ungdom, også efter at han omkring år 1900 slog sig ned i Hadsund.

Marthinus Petersen som ældre fotograferet i sit Værksted

Sin interesse for fotografering, som han formodentlig har dyrket ved siden af sit håndværk, gjorde ham til sidst til erhvervsmæssig fotograf. Første gang han er omtalt som fotograf er ved amtsudstillingen i Hadsund 1908, hvor han havde billeder udstillet.

Nogenlunde samtidig hermed begynder han at arbejde hos fotograf N. S. Jensen i Hadsund, og allerede omkring 1910 overtager han Hansens foto-atelier, som han drev i Hadsund indtil sin død i 1953.

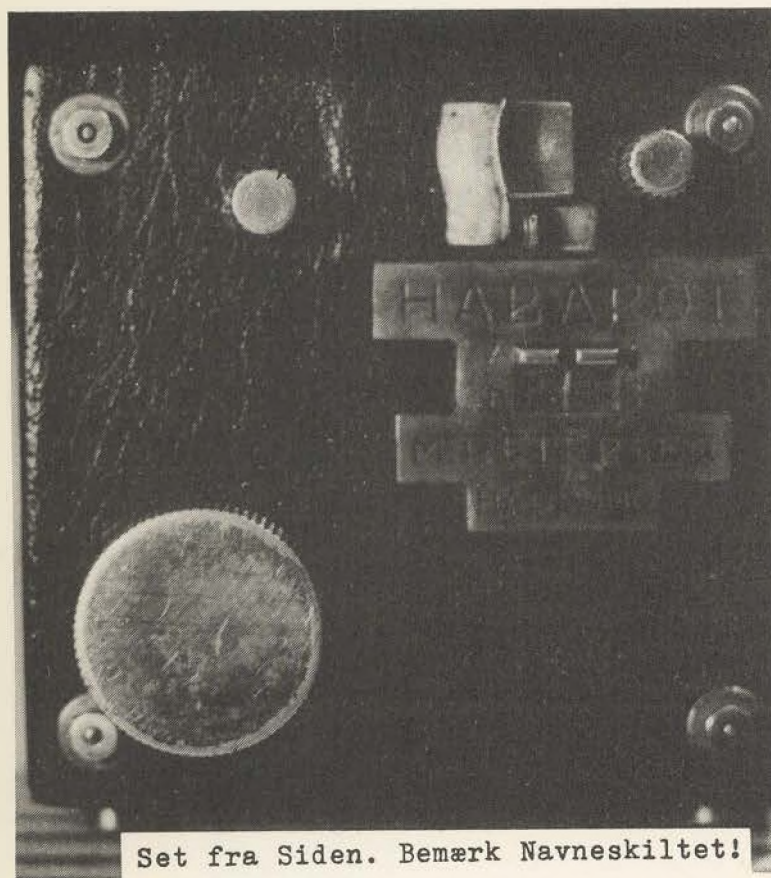

Parti fra Hadsund taget med et af Marthinus Petersens Panoramakameraer

Marthinus Petersen var dog ikke tilfreds med blot at fotografere portrætter af sine bysbørn; han havde lyst til at skabe noget selvstændigt indenfor fotoområdet, og han byggede i årenes løb en del fotografiapparater, delvis af egen konstruktion, heriblandt panoramapparater. Desværre er disse såvel som andre kameraer spredt for alle vinde, idet Petersens efterladenskaber ved hans død blev solgt på en auktion i Hadsund.

Hadsuns Egns Museum er i besiddelse af nog-

le af de film, som er optaget med Petersens panoramapparater. De nævnte panoramafilm er henholdsvis 18 x 90 cm. og 12 x 60 cm. Desuden har museet et billede af formatet 8 x 50 cm. Dette, såvel som filmene, stammer fra årene 1930-31. Det bybillede fra Hadsund, som vi her gengiver, er optaget ca. 1948-50 på en glasplade og dækker kun en vinkel på omkring 90 grader. Desuden ejer museet en del af Petersens fotografiske glasplader samt 2 apparater, dog så vidt vides ikke kameraer men apparatur til kopiering. I slutningen af december i år vil jeg aflægge Hadsund et besøg, og jeg vil da naturligvis foretage en inspektion af nævnte apparater såvel som hvad jeg ellers måtte kunne finde frem til, og resultatet af denne ekspedition vil jeg naturligvis gøre medlemmerne af D. F. S. bekendt med. De fleste af ovennævnte oplysninger har jeg fra museumsinspektør Egon Larsen, der også har stillet nogle af de her gengivne fotografier til min disposition. Nu vil det i indledningen omtalte - indtil videre eneste kendte - fotografiapparat fra Marthinus Petersens hånd.

Set fra Siden. Bemærk Navneskiltet!

Første gang jeg stiftede bekendtskab med det var for 5 år siden; jeg fik det forevist og demonstreret af en ven, og jeg troede i første omgang, at der var tale om en sammenbygning af andre apparater.

Da jeg på det tidspunkt primært arbejdede som fotograf og ikke var samler, havde jeg kun øje for dets praktiske anvendelse, som nok er ret begrænset.

Kameraet set forfra

Men som tiden gik, og min interesse for gamle apparater voksede, og ikke mindst efter mit medlemskab af D. F. S., har jeg fået et andet og mere nuanceret billede af "gamle kasser".

Jeg har i den senere tid (og med stor glæde) besøgt andre af vore medlemmer og er blevet belært om, hvor lidt jeg kender til "gamle kasser".

Jeg kan her kun give en kortfattet og ufuldkommen beskrivelse af omtalte apparat, som Marthinus Petersen gav det mystiske og uforklarlige navn "Habarot". Optik og lukker er ikke Petersens arbejde eller konstruktion. Denne enhed, en Novar anastigmat 1:3.5 F=7 cm. monteret i en Compur lukker med tiderne 1 sekund til 1/300 sekund, er taget fra et fabriksfremstillet kamera, men resten er helt og holdent fremstillet af Petersen. Det særlige ved Habaroten er, at det er forsynet med et indbygget fjederværk, der dels transporterer filmen, dels spænder lukkeren, hvorved det er muligt at "skyde" kontinuerligt så få eller så mange billeder man ønsker, ja, hele filmen med dens 16 optagelser, om man så ønsker.

På de her gengivne fotografier af Habaroten ser man dele af det indbyggede, hjemmelavede urværk, men jeg er desværre ikke i stand til at give nogen detaljeret beskrivelse af urværkets funktion.

Heldigvis har jeg fået lov til at beholde apparatet til låns foreløbig, således at jeg vil kunne medbringe det til vort medlemsmøde i februar, hvor de tilstedeværende kan få lejlighed til at studere det in natura, og jeg håber, at mekanisk begavede klubkammerater ved den lejlighed

TILLYKKE!!

kan løfte sløret for Habarotens hemmeligheder.

Som tidligere nævnt blev Petersens indbo, deriblandt hans kameraer og andet fotoudstyr solgt ved en auktion kort efter hans død. Dette er nu 26 år siden, og den lange tid der er forløbet gør det naturligvis vanskeligt at opspore køberne, men sammen med min fotoven i Hadsund vil jeg gøre et forsøg i den retning. Måske er det håbløst, men det er da en spændende opgave.

Marthinus Petersen havde en god ven i Hadsund, der kendte meget til hans liv og forhold og som sikkert kunne give mange i denne forbindelse værdifulde oplysninger, men - som det desværre så tit går - man er for sent ude, og den omtalte person døde for et halvt år siden, inden nogen fik taget kontakt med ham og nedskrevet historien om den beqavede snedker og fotoqraf i Hadsund.

FB

Hr. Leif Preus, stifter af Preus Fotomuseum, Horten, Norge, fik af borgmesteren overrakt byens kulturpris 1979.

CLUB DAGUERRE

Den tyske klub, som startede kort tid før DFS, har nu rundet 500 medlemmer. Klubbladet, Photo-Antiquaria, som kun sendes til medlemmer, er på 50 sider, smukt illustreret og indeholder virkelig gode artikler om alt indenfor området. Som medlem får man, udover bladet 4 x årligt, en medlemsfortegnelse, samt lejlighed til at deltage i alle CD's fotobørser, møder og andre arrangementer. Kontingent DM 80,- årligt.

Skriv til: Generalsekretær Peter Schict,
Brümmerstrasse 22
1000 Berlin 33
Tyskland.

Marthinus Petersens
fotografiske Atelier

Steinheil

Cassar 1:2.9 / Triplar 1:2.8

Optische Werke
C.A. Steinheil Söhne G.m.b.H.,
München 8

Denne Oversigt over
tyske Kameraer i
Mellemprisklassen
har vi taget fra
"Das Fotojahr 1941".
Man maa sige, at det
er et forbavsende
Udvalg i Betragtning
af, at 2. Verdenskrig
var i fuld Gang paa
det Tidspunkt.

Kameras in mittlerer Preislage

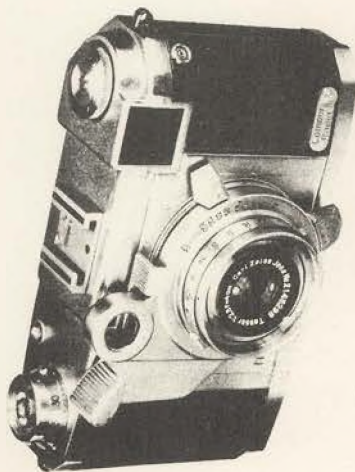
Bezeichnung (Hersteller)	Format	Verschluß	Optik	Preis RM.	Besonderheiten
Billy-Record (Agfa)	6x9	Automat(S) Pronto S Prontor IIS	Igestar 7,7 Igestar 6,3 Apotar 4,5	34,— 43,— 57,—	Sicherung gegen Doppelbelichtun- gen. Modell 7,7 mit Automat S 38,— RM.
Billy-Compur (Agfa)	6x9	Compur S	Solinar 4,5	77,—	
Isolette (Agfa)	6x6 4,5x6	Pronto S Prontor IIS Compur R	Igestar 6,3 Apotar 4,5 Solinar 4,5	42,— 58,— 86,—	
Karat (Agfa)	2,4x3,6	Automat Pronto S Compur	Igestar 6,3 Apotar 4,5 Solinar 3,5	35,— 49,— 75,—	Sicherung gegen Doppelbelichtun- gen. Modell 3,5 mit Compur R 85,— RM.
Trumpf I (Adox- Kamerawerk)	6x9 (4,5x6)	Vario Prontor IIS Compur S	Adoxar 6,3—4,5	26,50 bis 53,—	mit und ohne Gehäuse- auslösung
Trumpf II (Adox- Kamerawerk)	6x9 4,5x6	Prontor II Compur S Compur R	Anastigmat, Xenar 4,5 3,8	50,— bis 83,—	
Adox-Tempo (Adox- Kamerawerk)	4,5x6	Prontor (II) Compur S Compur R	Anastigmat, Cassar, Xe- nar 3,5-2,8	49,— bis 95,—	
Adrette I (Adox- Kamerawerk)	2,4x3,6	Compur	Anast. 2,9	86,—	Adrette II mit Schneckenang- einstellung von Ba ₂ — RM. an
Alciflex (Amca- Kamerawerk)	6x6 Spiegel- reflex	Automat Prontor II(S) Compur (S) (R)	Victar, Trinar, Polyt 4,5—2,9	42,— bis 100,—	Zweilüglige Spiegelreflex- kamera
Altissa 240 (Amca- Kamerawerk)	6x6	Automat Prontor II(S) Comp.(S)(R)	Victar, Trinar 4,5 3,5	25,— bis 62,—	Ohne Gehäuse- auslösung. Box- kamera mit groß. Sucher.
Altix (Amca- Kamerawerk)	2,4x2,4	Automat Compur R Schütz- Verschluß	Polyt 3,5 Cassar 2,9 Cassar 2,9	43,— 92,— 56,— 92,—	
Juwella (Balda-Werk)	6x9 (4x6)	Balda-Vschl. Pronto S Prontor IIS	Anastigmat 6,3 4,5	21,— bis 37,50	
Fixfocus (Balda-Werk)	6x9 (4x6)	Prontor IIS CompurS(R)	Trioplan, Radionar 4,5 3,8	37,50 bis 70,—	

128

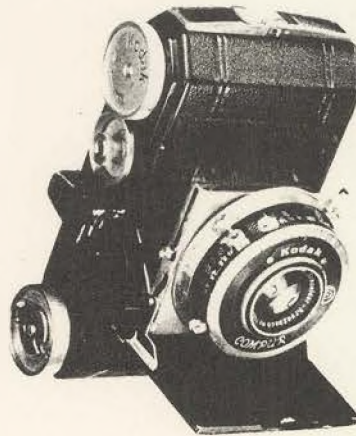
Kameras in mittlerer Preislage II

Bezeichnung (Hersteller)	Format	Verschluß	Optik	Preis RM.	Besonderheiten
Fixfocus- Spezial (Balda-Werk)	6x9 4x6	CompurS(R)	Radionar 4,5	54,—	Mit Film- Kontroller. Compur R Mehrpr. 10,— RM.
Pontina (Balda-Werk)	6x9 4x6	Prontor IIS CompurS(R)	Trioplan, Radionar, Xenar, Tessar 4,5 3,8	53,50 bis 109,50	
Baldax (Balda-Werk)	6x6 4,5x6	Prontor IIS CompurS(R)	Trioplan, Xenar, Tessar 4,5—2,8	60,— bis 118,—	
Rigona (Balda-Werk)	3x4	Vario Prontor IIS Compur	Vidnar 4,5 Radionar 2,9	33,— bis 53,—	
Baldina (Balda-Werk)	2,4x3,6	Compur (R)	Xenar, Xenon Tessar 3,5—2	73,— bis 133,—	
Jubilette (Balda-Werk)	2,4x3,6	Compur (R)	Baltar 2,9	50,—	Mit Compur R 60,— RM.
Beirax (Beier)	6x9	Automat Prontor(I)II	Victar 6,3 4,5	22,— bis 39,—	
Voran (Beier)	6x9 4,5x6	Compur Compur R	Trinar 4,5 Trinar 3,8	57,— 77,—	
Precisa (Beier)	6x9 4,5x6	Prontor I Prontor II Compur	Victar 4,5 Trinar 3,5 Trinar 2,9	46,— 63,— 74,—	
Beirette I (Beier)	2,4x3,6	Compur (R)	Trinar 2,9	60,—	Compur R Mehrpr. 10,— RM.
Certix B (Certo-Werk)	6x9 4,5x6	Vario Prontor S CompurS(R)	Certar, Radionar, Corygon, Tessar 6,3-3,8	34,— bis 95,—	
SS-Dolly (Certo-Werk)	6x6 4,5x6	Prontor S Compur S	Certar, Xe- nar, Cassar, Tessar 4,5-2,8	48,— bis 110,—	
Dollina 0 (Certo-Werk)	2,4x3,6	Compur	Cassar 2,9	55,—	
Dollina I (Certo-Werk)	2,4x3,6	Compur	Cassar 2,9 Xenar 2,8	75,— 100,—	

130

TENAX II - Zeiss 1938. 50 fotos
24x24mm. Bayonet Tessar f2.8 i Compur Rapid - 1/400.

RETINA I - Kodak (Nagel) Stuttgart
C. 1934. Xenar 5cm.f3.5 Compur 1-1/300

Kameras in mittlerer Preislage III

Bezeichnung (Hersteller)	Format	Verschluß	Optik	Preis RM.	Besonderheiten
Rolleicord Ia (Francke & Heidecke)	6 x 6 Spiegelreflex	Compur	Triotar 4,5	96,—	Zweiauge Spiegelreflexkamera. Ohne Gehäuseauslös.
Westentastchen-Auto-Ultrix (Ihagee)	4 x 6,5	Prontor (II) Compur (R)	Anastigmat, Primotar, Xenar, Tessar 4,5/3,5	46,— bis 93,—	
Zweiformal-Auto-Ultrix (Ihagee)	6 x 9 4,5 x 6	Vario Prontor (II) CompurS(R)	Anastigmat, Xenar, Tessar 6,3—3,8	36,— bis 92,—	Mit Plattenrückwand 6 x 9 ohne Einlage 4,5 x 6 St. bis 107,— RM.
Junior 620 (Kodak)	6 x 9	K-Versch. K5-Versch.	Anastigmat 7,7—4,5	29,— bis 52,—	Modell 7,7 mit vern. Gehäuse 25,50 bzw. 29,50 RM.
Vollenda 620 (Kodak)	6 x 9	CompurS(R)	Anast. 4,5 Xenar 4,5 Tessar 4,5	65,— bis 88,—	Mit Compur R 10,— RM. mehr.
Duo 620 (Kodak)	4,5 x 6	(Compur R)	Anastigmat, Xenar, Tessar 4,5—3,5	68,— bis 113,—	
Retinette (Kodak)	2,4 x 3,6	K3-Versch.	Anast. 6,3	35,—	
Retinette II (Kodak)	2,4 x 3,6	K4S-Versch. Compur	Anast. 4,5 Anast. 3,5	46,— bis 56,—	
Retina I (Kodak)	2,4 x 3,6	Compur (R)	Xenar 3,5 Ektar 3,5	75,— bis 88,—	Mit Ektar in Compur R 98,— RM.
Pilot-Super (Kamara-Werkstätten)	6 x 6 Spiegelreflex	Schlitz-Verschluß	Anast. 4,5 Anast. 3,5 Anast. 2,9	52,— 67,— 79,—	Optik auswechselbar gegen Tele. Objektiv 1:4,5 10,3cm 22,50 RM.
Photavit (Photavit-Werk)	2,4 x 2,4	Pronto Prontor S Compur	Trinar, Primotar usw. 3,5-2,8	45,— bis 81,—	
Bessa (Voigtländer)	6 x 9 4,5 x 6	Singlo (S) Prontor (II, S) Compur (R) (S)	Voigtar, Skopar 7,7—3,5	26,50 bis 88,—	
Klein-Bessa (Voigtländer)	6 x 6 4,5 x 6	Prontor II S	Voigtar 3,5	58,—	Mit Filmsperre u. Zähluhr in Compur (R) von 88,— RM. an.

131

Kameras in mittlerer Preislage IV

Bezeichnung (Hersteller)	Format	Verschluß	Optik	Preis RM.	Besonderheiten
Brilliant (Voigtländer)	6 x 6	Singlo S Prontor II S Compur (R)	Voigtar, Skopar 7,7—3,5	29,— bis 72,—	Ohne Gehäuseauslös. Brillant m. Scharfeinstellung von 85,— RM. an.
Vito (Voigtländer)	2,4 x 3,6	Compur	Skopar 3,5	88,—	
Trio (Weita-Werk)	6 x 9 4,5 x 6	Prontor II S CompurS(R)	Trioplan, Trinar, Tessar 4,5 3,8	50,— bis 72,50	
Garant (Weita-Werk)	6 x 9 4,5 x 6	CompurS(R)	Trioplan, Trinar 4,5 3,8	65,50 bis 81,—	
Weltax (Weita-Werk)	6 x 6 4,5 x 6	CompurS(R)	Triopl., Cass. Xenar, Tessar 4,5—2,8	70,— bis 128,—	
Weltini (Weita-Werk)	2,4 x 3,6	Compur (R)	Xenar, Tessar 3,5 2,8	87,— bis 121,—	
Weltix (Weita-Werk)	2,4 x 3,6	Compur	Cassar 2,9 Xenar 3,5	56,50 72,—	
Nettar (Zeiss Ikon)	4,5 x 6	Derval Telma, Klio	Nettar 6,3 4,5	29,— bis 49,50	
	6 x 6	Telma Klio	Nettar 6,3 4,5	43,— 56,—	
	6 x 9	Derval, Klio Compur S	Nettar, Tessar 6,3 4,5	29,— bis 88,—	
	4,5 x 6	Compur R	Novar 3,5 Tessar 3,5	86,— 120,—	Sicherung gegen Doppelbelichtungen
	6 x 6	Klio Compur Compur R	Novar 4,5 Novar 3,5 Tessar 3,5	72,— 93,— 123,—	
	6 x 9	Compur S Compur RS	Novar, Tessar 4,5 3,5	78,— bis 135,—	
Ikonflex I (Zeiss Ikon)	6 x 6 Spiegelreflex	Compur	Novar 3,5	96,—	Zweiauge Spiegelreflexkamera
Tenax I (Zeiss Ikon)	2,4 x 2,4	Compur	Novar 3,5	98,—	Mit Schnelllauf u. Sicherung geg. Doppelbelicht.

132

ANDRE KLUBBERMØDEPROGRAM FORÅR 1980.Litteratúraften:

Det første møde i det nye år bliver torsdag d. 17. januar kl. 20, mødelokalet Strandvejen 339.

Her bedes medlemmer medbringe litteratur, som man mener, kan være af interesse for andre. Endvidere bliver der tid til at hyggesnakke, bytte, vise frem mm.

Medlemmer, som har ideer til mødeaf-tener, ros og ris mv., har her lejlighed til at få ordet.

Historiske billeder:

Mødet d. 21. februar kl. 20 i mødelokalet byder på et foredrag af hr. Arne Krog, filmmuseet. Der vil blive udsendt separat program før mødet.

Stereoaften:

Torsdag d. 20. marts kl. 20 i mødelokalet vil Peter Randløv vise billeder fra København i stereoprojektion. Dette er et spændende og uopdyrket område indenfor projektion.

Landsmødet:

19. og 20. april. Udfyld og send venligst vedlagte skema straks!!

Det er vigtigt, at alle prøver at komme, da det ikke er muligt at afholde et landsmøde (generalforsamling) uden at størstedelen af medlemmerne er tilstede.

Belgien: Photographica A.S.B.L.

Chaussée de la Hulpe 382
1170 Brussel Belgien.

Frankrig: En nylig stiftet klub i Frankrig kalder sig Club Niepce Lumiere,
c/o Pierre Bris,
35 rue de la Mare à l'âne,
93100 Montreuil Frankrig.

Jeg søger: "Året fortalt i billeder" årgangene 1942-44 og 45, samt "Denmark Cavalcade" (udgivet af Danmarks turistforening).
Henvendelse:
Andreas Trier Mørch,
tlf. (01) 26 00 21.

SÆLGES: "Amatørfotografen", årgangene 1912, 13, 15, 16 - kr. 200,-
Henvendelse:
Birger Nilsson,
tlf. (01) 38 26 02.

Søges: Voigtlander Bessa, Super I-konta, alle modeller, samt miniature og tropeapparater.
Haves: Leica III med summar 1:2, Contax III a, 3 a Graflex autografic, Agfa memo, Kodak 35.
Torben Lind.
(03) 47 73 38.

Sælges: Retoucherramme kr. 50,-.
Buelampeaggregat med mange kul kr. 50,-.
Flemming Anholm.
(01) 39 63 68.